

N:o 140.

Af herrar **N. Jönsson** i Gammalstorp och **C. J. Jakobson**,
om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru
brännvinsbränningen må i större grad än för närvarande
blifva en binäring till jordbruket m. m.

I ett rationellt och lönande åkerbruk intager rotfruktsodlingen en framstående plats, såväl därför att rotfrukterna i jämförelse med andra odlade växter gifva en stor skördemassa, som att de höja jordens bördighet, på samma gång en väl ordnad rotfruktsodling är ett medel för höjning af jordbruket i allmänhet.

Bland rotfrukterna är i stort sedt potatisen den i vårt land allmännast odlade och den som har den största betydelsen icke minst därför, att den kan odlas och gifva rika skördar på jord som föga lämpar sig för flera andra bland våra kulturväxter. Därför är en utsträckt potatisodling och fördelaktig afsättning af den skördade potatisen en grundval och ett villkor för en lönande jordbruksekonomi. I Tyskland, där förhållandena i mycket likna våra, har man länge insett detta. Genom ett energiskt arbete hafva där potatisskördarna under de senaste tjugu åren i betydande grad höjts både till kvantitet och kvalitet, såsom framgår af nedanstående tabell:

År.	Potatisodling pr har	Potatisskörd, ton	
		total	pr har
1881	—	25,491,022	9.2
1886	—	25,143,229	8.6
1891	2,992,766	18,558,379	6.4
1896	3,052,790	29,278,132	9.6
1901	3,318,832	48,687,262	14.4

Arealen har, som synes, endast obetydligt ökats, men är det genom en bättre kultur och val af af mera gifvande sorter, som skörden pr hektar höjts; samtidigt har stärkelsehalten ock ökats från 12 till 18 och 20 samt ända till 25 procent.

Om man åter ser på den svenska potatisodlingen, så visar den sig under samma tid stå på ungefär samma ståndpunkt.

År.	Potatisodling pr har	Potatisskörd ton	
		total	pr har
1881	154,978	1,295,059	8,3
1886	160,676	1,178,126	7,2
1891	156,496	1,225,686	7,8
1896	157,700	1,589,232	10,1
1901	154,603	1,076,203	6,3

Stärkelsehalten har föga beaktats, och har den i allmänhet varit föga tillfredsställande.

Orsaken är, att potatisodlarne ej följt med sin tid och tillgodogjort sig de lärdomar, som kunnat hämtas från Tyskland.

På sista åren har emellertid intresset för en rationellare potatiskultur äfven här spridit sig, och hafva med stöd af staten, hushållnings-sällskap och enskilde väl ordnade odlingsförsök börjat utföras, hvarigenom man kan hoppas, att inom en snar framtid de svenska potatisskördarna skola visa gynnsammare siffror och blifva af värdefullare beskaffenhet.

Samtidigt med arbetet att höja potatiskulturen i Tyskland har man där sträfvat efter att på ett fördelaktigt sätt tillgodogöra sig skördarna.

Därvid spelar sprittillverkningen en framstående roll, och har den hufvudsakligen till mål att arbeta för jordbrukets höjning, och stödes den därvid af lagstiftningen, som afser att så mycket som möjligt bibehålla brännvinsbränningen såsom en binäring åt jordbruket och att gynna bearbetningen af potatis, som kan i stor mängd produceras inom landet, framför bränning af spannmål, som måste importeras, då ej tillräckligt för befolkningens behof däraf kan produceras.

I den tyska brännvinslagstiftningen skiljes mellan jordbruks-, materials- och fabriksbrännerier, och är det förstnämnda slaget, med mindre än 1,000—5,000 liter absolut alkohol årlig tillverkning, stadt i jämn tillväxt, då däremot de stora spritfabrikerna miuskas, så att det nu blott finnes ett trettiotal med större tillverkning än 400,000 liter och om-

kring 90, som hafva en årlig tillverkning af mer än 5,000 liter absolut alkohol. Det förtjänar äfven nämnas, att ojämförligt den största spritmängden, 81 procent, beredes af potatis samt blott 15 procent af spannmål och återstoden af andra materialier.

Lagstiftningen gynnar på flera sätt de mindre brännerierna, då man i Tyskland vill, att brännvinsbränningen ej skall vara en storindustri, som ligger i händerna på affärsmän och kapitalister, utan en binäring till jordbruket, så att vid ett bränneri skola bearbetas produkter, som den egendom lämnar, hvarå det är beläget, samt att bränneriets affallsprodukter där skola tillgodogöras.

På senare tiden hafva äfven uppstått andelsbrännerier, som ägas af närboende mindre jordbrukare och som äro likställda med egendomsbrännerierna.

Sedan 1888 har mängden tillverkad sprit ökats från 305 till 406 miljoner liter absolut ren alkohol, och hafva, i samma mån som potatisskördarna och i förening därmed sprittillverkningen ökades, uppstått svårigheter att afsälja den tillverkade varan.

Sprittillverkningen är emellertid i Tyskland som i de flesta länder högt beskattad för att fördyra den sprit, som förbrukas i form af olika njutningsmedel. Staten uppmuntrar sålunda ej sprittillverkningen för att öka förbrukningen af sprit såsom dryck, utan för användning till olika tekniska bruk, hvarför genom lagen af 24 juni 1887 all därtill använd sprit är skattefri liksom den sprit, som exporteras, men har genom bestämmelser i lagen 17 juni 1895 möjlighet beredts till en extra premiering för denaturering och export, så att restitutionen kan ske med högre belopp än den af bränneriet erlagda skatten.

Genom en kompakt sammanslutning af de tyska brännvinsfabrikanterna har det blifvit en möjlighet för dem att på ett efterföljansvärdt sätt ordna sprithandeln samt arbeta för finandet af nya sätt för spritens användning. Arbetet har resulterat i spritens användning för frambringande af värme, ljus samt kraft, och användas i Tyskland i allt vidare kretsar och i stor mängd kokapparater, från små spritkök till stora kokspisar, lampor af alla slag för inre och yttre belysning samt fasta och flyttbara motorer — bland annat automobiler af olika slag.

För att möjliggöra ofvannämnda användning, så att spriten kan upptaga konkurrensen med andra brännämnen, säljer förut omtalade sammanslutning denaturerad sprit delvis under tillverkningskostnaderna, men tager ersättning genom högre pris på dryckessprit.

I Tyskland hafva resultaten varit lysande af de arbeten, som utförts för höjande af potatisskördarna och för användningen för tekniskt

bruk af den sprit, som tillverkats af den skördade potatisen. Den mängd sprit, som denaturerats för tekniska behof, har från 1888 till 1901 stigit från 38,8 till 112,1 miljoner liter absolut ren alkohol eller under samma tid från 12,7 till 27,6 procent af all i Tyskland tillverkad sprit.

Af de lärdomar och exempel, som kunna hämtas från Tyskland med afseende på potatisodlingens höjande och spritens användning för tekniska bruk, böra vi ej försumma att draga gagn och på så sätt höja vår modernäring.

Om fullt tillfredsställande resultat skola kunna erhållas genom de arbeten, som nu börjats, att höja den svenska potatisodlingen, måste samtidigt brännvinslagstiftningen ändras så, att sprit i större utsträckning kan tillverkas, men ej vid stora spritfabriker, belägna i kuststäderna, utan vid mindre brännerier, spridda öfverallt på landsbygden i de trakter, där potatis med fördel kan odlas, och där närboende jordbrukares potatisskördar kunna förädlas och affallsprodukterna återgå till utfodring af husdjuren. Genom att beskatta det brännvin högre, som tillverkas vid de stora spritfabrikerna, och lägre vid småbrännerierna, på sätt som sker i Tyskland, kan anläggandet af det senare slaget, som är att betrakta såsom en naturlig binäring till jordbruket, gynnas.

Men målet med sprittillverkningen får ej vara att öka den spritmängd, som användes till dryck och njutningsmedel, utan en vara, som denaturerad afsättes för tekniska bruk. Genom höjd skatt på dryckes-spriten kunna medel erhållas för att användas till fri denaturering och premiering af sådan sprit, som denatureras, för att sådan skall kunna säljas till lägre pris.

Den denaturerade spriten har en mångsidig användning vid fabrikation af ättika, polityr, fernissor m. m., hvaraf mycket nu importeras, som skulle kunna tillverkas vid svenska fabriker och höja vårt lands industri. Men den kan äfven med fördel användas för frambringandet af värme, ljus och kraft, tack vare det energiska arbete, som under de sista åren utförts i Tyskland, och böra vi äfven sträfva efter att för nämnda ändamål använda inom landet frambringad vara samt här behålla våra penningar i stället för att sända dem till utlandet för att köpa och importera varor. Genom att göra detta kan vår handelsbalans förbättras och industrien höjas, då den får tillfälle förfärdiga en mängd nya alster.

I sin till Kungl. Maj:t afgifna berättelse från en resa till Tyskland för studerande af spritindustriens ställning yttrar ingenjör G. Dillner, stödd på teoretiska beräkningar, att ingen utsikt finnes att

kunna ändra spritförhållandena så, att sprit här med fördel skall kunna användas som värme och ljuskälla». Han erkänner emellertid, att spriten eger åtskilliga bestämda företräden framför öfriga bränslen, samt att sänkning af priset på denaturerad sprit skulle medföra en betydligt ökad användning af denna vara, samt att priset bör betydligt kunna reduceras.

Om spritens användning till förutnämnda ändamål icke vore ekonomisk och på andra sätt fördelaktig, så kan man vara alldeles förvissad om, att de praktiskt anlagda och beräknande tyskarne ej i oupphörligt stigande grad skulle begagna sig af sprit för frambringande af värme, ljus och kraft.

På grund af hvad här ofvan anförts, få vi härmed vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte besluta, att en skrifvelse till Kungl. Maj:t aflåtes med hemställan, det Kungl. Maj:t behagade låta utreda, huru den svenska brännvinslagstiftningen kan ändras, för att brännvinsbränningen skall kunna blifva mera, än den nu är, en binäring till jordbruket ock befordra dettas samt särskildt potatisodlingens höjande och tillgodogörande, äfvensom huru spriten skall kunna med fördel få en vidsträckt användning för tekniskt bruk, samt med anledning af förutnämnda utredning inkomma med proposition till nästkommande års Riksdag med förslag dels till ändring af nu gällande beskattning af brännvin och dels till andra nödiga stadganden.

Stockholm den 27 januari 1904.

Nils Jönsson.

C. J. Jakobson.
